

ВПЛИВ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА МАСШТАБИ ТІНЬОВОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ

EFFECT OF TAX BURDEN ON THE SCALE OF THE SHADOW ECONOMY SECTOR

У статті надано загальне уявлення про тіньову економіку, причини її виникнення та наслідки для економіки країни загалом. Проведена оцінка основних факторів, які спричиняють виникнення тіньової економіки. Детально розглянуті елементи та принципи податкової системи України. Проаналізовано переваги та недоліки оподаткування. Проаналізовані причини, що зменшують надходження до державного бюджету. Проаналізовано макроекономічні показники розвитку держави, розраховано рівень податкового навантаження. Проведено порівняння рівня податкового навантаження на рівень тіньової економіки європейських країн. Розглянуто шляхи вирішення проблеми нерівномірності податкового навантаження, а отже, і шляхи боротьби з тіньовою економікою.

Ключові слова: тіньова економіка, податки, макроекономічні показники, податкове навантаження, валовий внутрішній продукт, економічна активність, державний бюджет, фінансова стабільність держави, оптимізація податкової системи.

В статье дано общее представление о теневой экономике, причинах ее возникновения и последствиях для экономики страны в целом. Проведена оценка основных факторов, вызывающих возникновение теневой экономики. Подробно рассмотрены элементы и принципы налоговой системы Украины. Проанализированы преимущества и недостатки налогообложения. Проанализированы причины, которые уменьшают поступления в государственный бюджет. Проанализированы макроекономические

показатели развития государства, рассчитан уровень налоговой нагрузки. Проведено сравнение уровня налоговой нагрузки на уровень теневой экономики европейских стран. Рассмотрены пути решения проблемы неравномерности налоговой нагрузки, а следовательно, и пути борьбы с теневой экономикой.

Ключевые слова: теневая экономика, налоги, макроекономические показатели, налоговая нагрузка, валовой внутренний продукт, экономическая активность, государственный бюджет, финансовая стабильность государства, оптимизация налоговой системы.

This article gives a general idea of the shadow economy, the causes of its occurrence and its effects on the economy of the country as a whole. Evaluations of the main factors that caused the emergence of the shadow economy were carried out. Elements and principles of the tax system of Ukraine are considered in detail. The advantages and disadvantages of taxation are analyzed. The reasons for reducing revenues to the state budget are analyzed. The macroeconomic indicators of state development are analyzed, the level of tax burden is calculated. A comparison of the level of tax burden on the level of the shadow economy of European countries is carried out. The ways of solving the problem of uneven tax burden, and hence the ways of combating the shadow economy are considered.

Key words: shadow economy, taxes, macroeconomic indicators, tax burden, gross domestic product, economic activity, state budget, financial stability of the state, optimization of the tax system.

УДК 336.201

Бойчук Н.Я.

старший викладач кафедри економіки і підприємництва Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Підгорна Ю.В.

студентка Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Постановка проблеми. Податки – важливий елемент суспільного життя людства незалежно від моделі економічного розвитку держави чи політичних сил, які перебувають при владі. У сучасних умовах розвитку економічних відносин податки є елементом відносин держави з платниками податків. Виконуючи фіскальну, розподільчу та регулюючу функції, податки забезпечують державу фінансовими ресурсами з метою утримання адміністративно-управлінського державного апарату, реалізації зовнішньої та внутрішньої політики в соціальній, економічній сфері, обороноздатності країни, проведенні витрат на освіту, науку, охорону здоров'я та інші соціально-економічні потреби [5, с. 688]. Сплата податків є обов'язковою для задоволення суспільних потреб і отримання суспільних благ, які надає держава. Але податки скорочують реальні доходи підприємств, домогосподарств, інших господарюючих суб'єктів економіки, що не завжди позитивно сприймається економічними структурами, які намагаються зробити все можливе для ухилення від сплати податків. Нестабільність економічної системи, корупція на всіх рівнях створюють особливо сприятливі умови для виникнення та розвитку неформальних економічних відносин. Неформальні відносини сприяють появі неофіційних доходів та неофіційних платежів, що не є об'єктами оподаткування. Це наносить значні збитки державному бюджету. Таким чином, неформальна економіка тісно пов'язана з ухиленням від сплати податків й уникненням оподаткування, в результаті чого державний бюджет втрачає великі суми податкових надходжень.

більність економічної системи, корупція на всіх рівнях створюють особливо сприятливі умови для виникнення та розвитку неформальних економічних відносин. Неформальні відносини сприяють появі неофіційних доходів та неофіційних платежів, що не є об'єктами оподаткування. Це наносить значні збитки державному бюджету. Таким чином, неформальна економіка тісно пов'язана з ухиленням від сплати податків й уникненням оподаткування, в результаті чого державний бюджет втрачає великі суми податкових надходжень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичною основою дослідження стали фундаментальні роботи вітчизняних і зарубіжних економістів, зокрема варто виділити праці А. Сміта, І. Ангелко, Ю. Іванова, С. Квасового, Ю. Кіржецького, Г. Лехого, І. Майбурового, О. Мельниченко, І. Прасолового та інших. Проте в умовах нестабільності економічної ситуації в країні дослідження цієї проблематики залишається актуальним, адже для забезпечення економічної безпеки держави необхідна ефективна система оподаткування з

правильно визначеними функціями та принципами податків, які будуть не тільки покращувати надходження коштів до державного бюджету, але і зменшувати тінізацію економіки. Українська податкова система є дуже складною в управлінні, тому велика кількість податків створює передумови для корупції та зловживань у податковій сфері, стає джерелом непорозуміння між платниками податків та державою. Для цього необхідно удосконалити державну податкову систему, докорінно змінювати принципи оподаткування, створювати правову державу.

Формулювання цілей статті. Метою дослідження є визначення впливу процесу оподаткування на фінансово-господарську діяльність економічних суб'єктів, вивчення та аналіз елементів системи оподаткування, що приводять до виникнення такого явища, як тіньова економіка.

Виклад основного матеріалу. Тіньова економіка – це сукупність економічних відносин, що охоплює заборонену законодавством діяльність або діяльність, що виходить за межі державного обліку та офіційної статистики. Вона є негативним явищем у світовій економіці. У деяких країнах тіньова економіка знаходиться в допустимих межах, наприклад, в економічно розвинених країнах її рівень становить приблизно 9% від ВВП, трохи гіршим є становище у країнах з перехідною економікою – понад 20% від ВВП, але це ще не критична цифра, найгіршим показником відрізняються країни, що розвиваються. Відсоток тіньової економіки в таких країнах становить понад 40% від рівня ВВП. У світі прийнято вважати допустимою нормою 5–10%, а всі показники, що перевищують 30% ВВП, свідчать про наявність в країні системи неформальних економічних відносин [7].

Натепер це одна з головних проблем в Україні, що сильно гальмує процес розвитку конкурентоспроможності країни на світовому ринку, перешкоджає зростанню рівня життя населення та негативно впливає на інтеграцію країни в європейське товариство. Тіньова економіка є поштовхом до криміналізації, хабарництва, корупції у всіх сферах народного господарства. Тіньова економіка виникла та успішно розвивалася ще за радянських часів, коли за умов планової системи економіки в СРСР тіньові відносини стали фундаментом для злочинної діяльності. Саме в перехідний період від планової економіки до економіки ринкових відносин країна зіткнулася з цією проблемою, яку і досі намагається вирішити. На початку 90-х рівень тіньової економіки оцінювався в 38,95% ВВП, у 1998 році показник сягнув 57%. Зниження рівня спостерігалось протягом десяти наступних років, і в 2008 році показник знизився до 36,65%. Криза у фінансовій сфері, яка розпочалася у 2008 році, негативно вплинула на економіку країни, і протягом 2009–2014 років показник тіньової економіки

коливався в діапазоні 39,2–43,5%. У 2015 році неформальні економічні відносини оцінювалися на рівні 42,9%. За останніми даними Міжнародного валютного фонду, рівень тіньової економіки в Україні становить 44,8% [9]. Цьому сприяє велика кількість грошей, які перебувають в обігу, переходять із реальної економіки в тіньову, вивозяться з країни, що погіршує складну економічну ситуацію. Подальше зростання рівня тіньової економіки свідчить про недостатню дієвість норм та законів, якими держава намагається регулювати економічне життя суспільства. Розміри тіньової економіки є показником спроможності країни виконувати покладені на неї функції. Недооцінка масштабності цієї проблеми приводить до загрози економічній безпеці держави.

Одним із найяскравіших прикладів прояву тіньової економіки є схема «відкладення податку». Її принцип полягає в тому, що платники податків намагаються сплатити податки тоді, коли рівень інфляції буде такий, що реальний обсяг податкових виплат буде нижчий, ніж їхня номінальна вартість. Така схема отримала назву Олівера – Танзі в честь двох економістів, які виявили подібну ситуацію в Латинській Америці в 70-х роках ХХ століття. Якщо рівень інфляції є досить високим, тоді відстрочення платежу є дуже дієвим способом приховування коштів. Для здійснення таких маніпуляцій використовують різноманітні бухгалтерські операції, які дають змогу відстрочити податкові виплати та приховати значні грошові суми. Наприклад, інвестуються кошти у благодійну діяльність, завищується собівартість виробів через зміну методики обрахунків, балансові збитки підприємства, отримані в результаті виробничої діяльності, переносяться на наступний період. В українській практиці така схема застосовувалася під час сплати корпоративного податку на прибуток підприємств.

Привілеї та податкові пільги, використання ресурсів, які належать державі, урахування інтересів «зацікавлених» осіб під час розроблення нормативних актів та законів, відсутність покарання у разі порушення законодавства збільшують тінізацію економіки. Через тіньові схеми задовольняються економічні інтереси підприємців, а тіньова економіка створює вигідні умови для перебування в тіні. Ця ситуація спричинена складним соціально-економічним становищем в Україні.

Уникнення оподаткування притаманне будь-якій державі, бо сам термін «податки» викликає у населення негативну реакцію. Досліджуючи проблему тіньової економіки, можна дійти висновку, що найважливішим рушієм, що спонукає людей приховувати свої рахунки та грошові операції, є високий рівень податків та нерівномірність системи оподаткування. За оцінками експертів, в Україні рівень податкового навантаження вищий у 3 рази, ніж у країнах зі схожим рівнем ВВП.

Це пояснюється неправильним розподілом податкового навантаження. Значний рівень податкового навантаження негативно впливає на економічну активність, сприяє виведенню капіталу за кордон, зменшує темпи росту ВВП. Через недоотримання коштів державними та місцевими бюджетами зменшується фінансування програм економічного та соціального розвитку.

Ще у XVIII столітті А. Смітом був проаналізований зв'язок між коштами, які надходять до бюджету, та рівнем податкового навантаження. У результаті цього аналізу встановлено, що за зниження податкового навантаження з'являються вивільнені кошти, від вкладення яких можна отримати додатковий прибуток, а значить, і додатковий податок [4].

Систему оподаткування та державну податкову політику можна охарактеризувати податковим навантаженням. Аналізуючи податкову політику, можна систематизувати рівні податкового навантаження (рис. 1).

По-перше, власне податковий тиск усієї сукупності податків, який суттєво впливає на зменшення доходів економічних суб'єктів. По-друге, податковий тиск певних податкових важелів у вигляді самого механізму збору податків та застосування штрафних санкцій. Наприклад, збір податків авансом ще до того, як підприємство отримає фінансовий звіт, або тиск під час нарахування штрафних санкцій під час проведення перевірок, навіть якщо не було порушень, інші незаконні механізми. Перерозподіл податкового тиску з одних платників на інших здійснюється з використанням механізму пільг, пільгових кредитів, дотацій, що приводить до нерівномірної економічної активності господарюючих суб'єктів. Наступний рівень податкового навантаження – це використання податкових технологій. Наприклад, вимагаючи конкретні суми податків з огляду на діяльність та прибутки підприємства, посилюється тиск на платників податків.

На макроекономічному рівні податкове навантаження відображає дієвість податкової політики. Для визначення податкового навантаження проаналізуємо макроекономічні показники розвитку держави протягом 2013–2017 років (табл. 1).



Рис. 1. Систематизація рівнів податкового навантаження

Джерело: [1]

Досліджуючи макроекономічні показники, можна дійти висновку, що протягом 2013–2017 років рівень ВВП в Україні стрімко зростає, що свідчить про позитивні зрушення в економіці. Протягом аналізованого періоду спостерігалася тенденція до зростання доходів зведеного бюджету та приросту податкових надходжень, що можна оцінити як результат позитивних зрушень, хоча їхню ефективність необхідно аналізувати, зважаючи на періоди розвитку економічного життя суспільства. Наприклад, 2014 рік характеризується мінімальними змінами у податкових надходженнях та доходах зведеного бюджету через складну політичну ситуацію в країні. Незначна стабілізація економічної та політичної ситуації в країні дозволила покращити макроекономічні показники про що свідчить їх зростання протягом 2015–2017 років.

За міжнародними стандартами рівень податкового навантаження визначається таким чином: податкові надходження потрібно поділити на обсяг валового внутрішнього продукту [3, с. 101]. За допомогою цієї формули визначимо рівень податкового навантаження в Україні, результати розрахунків якого наведені в табл. 2.

Таблиця 1

Основні макроекономічні показники розвитку держави

Показники	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
Податкові надходження, млн. грн.	341 165	355 428	507 636	650 782	828 259
Доходи зведеного бюджету, млн. грн.	429 986	443 983	652 031	782 748	1016 788
ВВП, млн. грн.	1 454 931	1 566 728	1 979 458	2 383 182	2 982 920

Джерело: [7]

Показники оцінки податкового навантаження в Україні

Показники	Роки				
	2013	2014	2015	2016	2017
ПДВ, млн. грн.	128 268	139 024	178 454	235 507	313 980
ПДФО, млн. грн.	72 152	75 204	99 984	138 783	185 687
ППП, млн. грн.	54 993	40 202	39 054	60 224	73 396
Податкове навантаження з ПДВ, %	12,48	12,06	12,46	9,57	10,53
Податкове навантаження з ПДФО, %	4,97	4,81	5,06	5,31	6,23
Податкове навантаження з ППП, %	3,77	2,58	1,97	2,18	2,49
Надходження пенсійного фонду, млн. грн.	166 863	165 924	169 873	111 708	158 911
Податкове навантаження на працю, %	11,46	10,58	8,81	4,54	5,07
Загальне податкове навантаження, %	32,8	30,2	28,4	27,4	27,16

Джерело: [7]

Як можна побачити, немає чіткої тенденції щодо зміни рівня податкового навантаження, але за останні п'ять років він знизився на 5,64%. Проаналізувавши всі дані, можемо дійти висновку, що, хоча загальний рівень податкового навантаження знизився, це не свідчить про позитивні зміни. Адже такі важливі податки, як податок на додану вартість або податок на доходи фізичних осіб, на яких можна спекулювати та від яких можна ухилитися, зросли, а отже, зріс і рівень їхнього податкового навантаження.

Реальний рівень податкового навантаження, який включає в себе рівень задоволення потреб платників за рахунок податків, в Україні набагато вищий, ніж в провідних країнах світу, хоча номінальний рівень мало чим відрізняється. Так, наприклад, у Швеції під час перерозподілу доходів бюджету населенню повертається 85%, а в Україні цей показник становить приблизно 30%, хоча рівень податкового навантаження у Швеції – 44,6% проти 21,6% в Україні. Тому думку про те, що рівень податкового навантаження в розвинутих країнах більший, ніж в Україні, можна вважати хибною [10].

Якщо ми подивимося на розвинуті країни, то в них чим вищий рівень податкового навантаження, тим менше люди ухиляються від сплати податків, що

є досить парадоксальним. Прозорість та простота податкової системи європейських країн є основними ознаками успішності її функціонування [11].

Так, наприклад, загальний рівень податкового навантаження в Україні становить 21,6%, а в Швейцарії цей показник сягає 27,8%, в Німеччині – 40,4%, Швеції – 44,6%, Польщі – 34,4% та Латвії – 31,6%. Незважаючи на досить високий рівень податкового навантаження, відсоток тіньового сектору в перерахованих країнах значно менший, ніж в Україні. За офіційними даними, відсоток тіньового сектору в Україні становить 44,8%, у Швейцарії він сягає всього 8%, у Німеччині – 13,7%, у Швеції – 6,6%, у Польщі – 19%, в Латвії – 14,9% від ВВП (рис. 2).

Податки мають особливий вплив на ринкову економіку та можуть порушувати взагалі рівновагу на ринку за допомогою таких ефектів, як:

- 1) вплив на рівень чистої заробітної платні, що зумовлює зміну сукупного попиту;
- 2) величина оподаткування, бо її рівень впливає на обсяги заощаджень;
- 3) ринкова рівновага за рахунок зміни величини податків, що впливає на відносну заробітну плату [1].

Рівень оподаткування впливає не тільки на порушення макроекономічної рівноваги, а й на

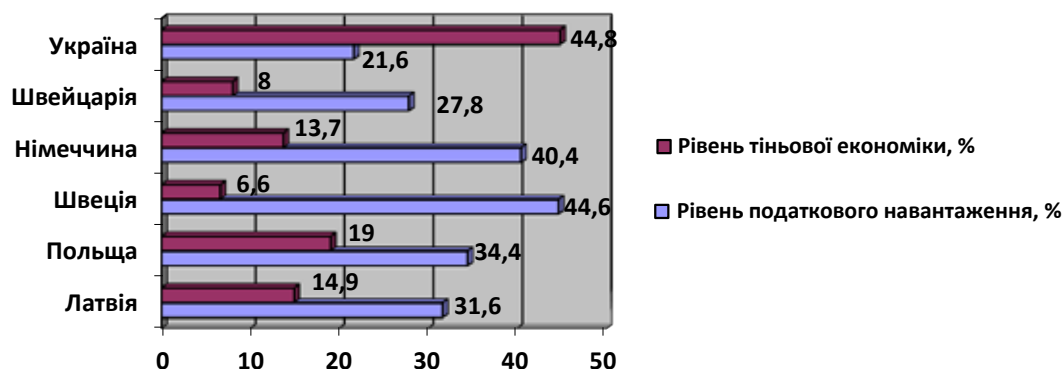


Рис. 2. Рівень податкового навантаження та рівень тіньового сектору економіки в країнах Європи за 2017 рік

Джерело: [8]

рішення платника відносно сплати податків, платити чи не платити, тобто може спонукати його до мінімізації величини податків або навіть до їх повного приховування. Таке бажання приводить до створення неформального, нелегального сектору економіки. Таким чином відбувається перерозподіл фінансів, і це приводить не лише до недоотримання податкових надходжень до державного бюджету, а й до деформації у фінансовій системі, неефективності фіскальної та монетарної політики, як наслідок, зростають ризики прийняття важливих рішень.

За допомогою лазівок, які є у податковій системі, можна ухилитися від сплати податків, і це не буде вважатися протизаконним з погляду правосуддя. Уникнути оподаткування можна, використовуючи різного роду податкові пільги, протиріччя податкового законодавства, які можна буде представити як конфлікт інтересів. Лазівки або навмисно створюються розробниками податкових проектів, або виникають у результаті недосконалості податкового законодавства.

Задля подолання проблеми тінізації економіки необхідно прийняти такі міри, як зниження податкових ставок з урахуванням особливостей різних сфер та окремих категорій людей, створити для платника податків якомога комфортніші умови для своєчасної їх сплати, забезпечити стабільність захисту законних прав та інтересів платника податків, забезпечити прозорість цієї системи. Також одним із найважливіших пунктів оптимізації податкового навантаження можна вважати удосконалення системи податкового контролю та покарання, яка б запобігала ухилянню від сплати податків. Також потрібно зменшити кількість податкових пільг та більш ефективно використовувати наявні пільги, це допоможе сформувати справедливу податкову систему. Не менш важливим є створення сприятливих умов для активного інвестування та розвитку інноваційних процесів у пріоритетних та провідних галузях економіки. Все це допоможе розширити масштаби діяльності та збільшити доходи суб'єктів господарювання.

Висновки з проведеного дослідження.

Підсумовуючи дослідження, можна дійти висновку, що податкова система, яка зараз функціонує в Україні, має досить недоліків та «лазівок», якими платники податків активно користуються задля ухилення від сплати податкових зобов'язань. Україні терміново потрібна реально ефективна та дієва податкова реформа, яку слід спрямувати на спрощення податкового законодавства, усунення суперечностей та недосконалостей, збільшення контролю за податковими пільгами та автоматизацію податкового адміністрування. Є необхідність удосконалення принципів, виконання яких покладено в основу дії податкової системи. Забезпечення фінансової стабільності держави доцільно

було би проводити через зменшення негативних наслідків процесу оподаткування платників податків та зменшення витрат на функціонування самої податкової системи. Тобто дієвість принципу фіскальної ефективності можлива за безпосереднього виконання принципу економічної та соціальної ефективності. Дотримання принципу соціальної справедливості, а саме побудова оптимальної структури системи оподаткування з можливістю регулювання ставок податків, а також розмірів доходів, які підлягають оподаткуванню, дасть змогу господарюючим суб'єктам досягати бажаних результатів господарської діяльності, що збільшить розмір надходжень до бюджету. Необхідно змінити вектор дії податкового навантаження зі спрямуванням на регулюючу функцію та соціальне призначення податків.

Аналізуючи та систематизуючи елементи та принципи системи оподаткування, в цьому дослідженні була удосконалена та дістала подальшого розвитку сутність поняття «оптимізація податкової системи» як процес змін у порядку адміністрування податків для підвищення ефективності дій принципів оподаткування; зменшення затратності органів адміністрування податків для збільшення фіскального результату, підвищення ефективності перевіряючих органів; реорганізація структури податкових органів та їх активна взаємодія в процесі прийняття необхідних рішень з метою досягнення поставлених результатів.

Проблема тінізації економіки є глобальною проблемою для багатьох країн світу протягом декількох століть. Рівень показника податкового тиску є головним орієнтиром держави у боротьбі з цією проблемою. Досягнення об'єктивного рівня податкового навантаження, яке буде відповідати принципам та вимогам оподаткування, задовольняти всі верстви населення, зменшить частку тіньового сектору економіки. Результати цього дослідження можуть бути використані в процесі реформування системи оподаткування, що є пріоритетним завданням для уряду держави.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Податковий кодекс України (редакція від 01.01.2018 року). URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/nalogovi-kodeksi/>.
2. Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін. Податкова система // Навчальний посібник. Одеса: ВМВ, 2014. 344 с.
3. Гречко А.В. Податкова система // Конспект лекцій з дисципліни «Податкова система», [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка», спеціалізації «Економіка підприємства» освітнього ступеня «Бакалавр» денної та заочної форм навчання. К., 2018. 171 с.
4. Думки великих, афоризми і вислови про податки і оподаткування. Асоціація платників податків України. URL: <http://www.appu.org.ua>.

5. Економіка підприємства: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів] / [П.В. Круш, В.І. Подвігіна, Б.М. Сердюк та ін.] ; за заг. ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. [2-ге вид., стереотип.], К., 2009. 780 с.

6. Майже 80% українців живуть за межею бідності // Телевізійна служби новин. 09.04.2018. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/maizhe-80-ukrayintsiv-perebuwayut-za-mezheyu-bidnosti.html>.

7. Національні рахунки. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Останні новини України та світу. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/finance/economy/ukraina-obijshla-nizku-krain-es-u-rejtingu-podatkovogo-navantazhennya.htm>.

9. Світовий банк визначив мету подолати бідність за 17 років. Радіо Свобода. 21.04.2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24963935.html>.

10. Сухорукова М.О. Фіскальна політика в умовах глобальної інституалізації: україна та досвід зарубіжних країн / М.О. Сухорукова // Scientific Journal «ScienceRise». 2016. № 7/1(24). С. 50–54.

11. Толочко В.М. Огляд механізму стягування податків в Україні та деяких країнах світу / В.М. Толочко, Т.Ф. Музика. URL: <http://modern-pharmacy.com.ua/oglyad-mehanizmu-styaguvannyapodatkov-vukrayini-ta-deyakih-krayinah-svitu>.

3. Grechko A.V. Podatkova sistema // Konspekt lekcij z disciplini «Podatkova sistema» : navch. posib. dlya stud. special'nosti 051 «Ekonomika», specializacii «Ekonomika pidpriemstva» osvith'ogo stupenya «Bakalavr» dennoi ta zaочної form navchannya. К., 2018. 171 s.

4. Dumki velikih, aforizmi i vislovi pro podatki i opodatkovannya. Asociaciya platnikov podatkiv Ukrainy. URL: <http://www.appu.org.ua>.

5. Економіка підприємства: [навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів] / [П.В. Круш, В.І. Подвігіна, Б.М. Сердюк та ін.] ; за заг. ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. [2-ге вид., стереотип.], К., 2009. 780 с.

6. Majzhe 80% ukrainciv zhivut' za mezheyu bidnosti // Televizijna sluzhbi novin. – 09.04.2018. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/maizhe-80-ukrayintsiv-perebuwayut-za-mezheyu-bidnosti.html>.

7. Nacional'ni rahunki. Derzhavna sluzhba statistiki Ukraini. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

8. Ostanni novini Ukrainy ta svitu. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/finance/economy/ukraina-obijshla-nizku-krain-es-u-rejtingu-podatkovogo-navantazhennya.htm>.

9. Svitovij bank viznachiv metu podolati bidnist' za 17 rokiv. Radio Svoboda. 21.04.2018. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/24963935.html>.

10. Suhorukova M.O. Fiskal'na politika v umovah global'noi instiutalizacii: ukraina ta dosvid zarubizhnih krajin / M.O. Suhorukova // Scientific Journal «ScienceRise». 2016. № 7/1(24). S. 50–54.

11. Tolochko V.M. Oglyad mekhanizmu styaguvannya podatkov v Ukraini ta deyakih krajinah svitu / V.M. Tolochko, T.F. Muzika URL: <http://modern-pharmacy.com.ua/oglyad-mehanizmu-styaguvannyapodatkov-vukrayini-ta-deyakih-krayinah-svitu>.

REFERENCES:

1. Podatkovij kodeks Ukrainy (redakciya vid 01.01.2018 roku). URL: <https://buhgalter911.com/normativnaya-baza/nalogovyi-kodeks/>.

2. Baranova V.G., Dubovik O.Yu., Homutenko V.P. ta in. Podatkova sistema // Navchal'nij posibnik. Odesa: VMV, 2014. 344 s.

Boichuk N.Y.

Senior Lecturer of the Department of Economics of Entrepreneurship
The National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

Pidhorna Y.V.

Student of the Department of Economics of Entrepreneurship
The National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

EFFECT OF TAX BURDEN ON THE SCALE OF THE SHADOW ECONOMY SECTOR

The purpose of the paper is to determine the impact of the taxation process on the financial and economic activities of economic entities, the study and analysis of elements of the taxation system, which leads to the emergence of such a phenomenon as a shadow economy.

Shadow economy is a set of economic relations, covering the activities prohibited by law. It is a negative phenomenon in the global economy. At the moment, this is one of the main problems in Ukraine. The shadow economy is an impetus for criminalization, bribery, and corruption in all spheres of the national economy.

The most important motive that encourages people to hide their accounts and money transactions is the high level of taxes and the unevenness of the taxation system. This is due to the wrong distribution of tax burden. A significant level of tax burden negatively affects economic activity, contributes to the withdrawal of capital abroad, reduces the growth rate of GDP. Due to lack of funds from state and local budgets, funding for economic and social development programs is reduced. The level of taxation affects not only the violation of the macroeconomic equilibrium, but also the decision of the taxpayer regarding the payment of taxes. Such a desire leads to the creation of an informal, illegal sector of the economy. With the loopholes that exist in the tax system, you can avoid tax, and this will not be considered illegal from the point of view of justice.

In order to overcome the problem of shadowing of the economy, it is necessary to adopt measures such as lowering tax rates taking into account the peculiarities of different spheres and separate categories of people, creating for the taxpayer as much as possible more comfortable conditions for their timely payment, ensuring the stability of protection of the legitimate rights and interests of the taxpayer, ensuring the transparency of this system, to improve the system of tax control and punishment. All this will help expand the scope of activities and increase the income of business entities.